

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdij mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Temetési szertartásaink.

Keresztyén fogalom szerént a temetés egyházi cselekmény, annál fogva szükségkép következik, hogy azon szertartásoknak, melyek mellett azt végrehajtjuk, a ker. egyház elveivel összhangzóknak, egyezőeknek kell lenniök. Minden oly cselekmény tehát, mely ezen elvekbe ütközik, ezeket gyengíti, kerülendő, mellőzendő.

Én ama meggyőződésben voltam és vagyok, hogy épen azért, mert a temetés egyházi cselekmény, annak végrehajtásánál épen azon elvek irányadók, melyek általában vallásos cselekményeink, isteni tiszteletünkre nézve szabályozók. Erről tesz bizonyosságot a protestáns egyházak ide vonatkozó multja és jelenje egyiránt s ennek a jövőben is így kell lennie. A protestáns cultusban uralkodó az igehirdetés, ez a központ. Az ige nemcsak hitet ébreszt és erősít, hanem elvesztett kedveseink halála feletti bánatunkban vigasztal, bátorít, csüggedésünkben felemel, háborúságainkban megnyugtató; megtanít bölcsen élni, nemes példákat követni, a bűnt megvetni és utálni. Oly lényeges mozzanatok, az igének oly fenséges hatályai ezek, melyektől a ker. szívet megfosztani teljességgel nem lehet és nem szabad.

Ha meggondoljuk, hogy a nagy veszteségek a legerősebb emberi szívet is megrendítik, megalázódásra, töredelemre indítják, a halál közelsége még az istentagadót is Istenhez vezérli; ha meggondoljuk, hogy nincs, nem lehet reánk nagyobb csapás, mint épen szerelmeseinknek elvesztése s épen azért a hit vigasztalásaira, soha sincs inkább szükségünk mint ekkor; a szív ekkor legfogékonyabb a tanács elfogadására, az oktatás meghallgatására, a kiengesztelődésre, kibékülésre: az ily pillanatokat embertársaink, ker. testvéreink érdekében még áron is meg kell venni.

Nem emlitem azon szomorú tapasztalást, hogy igen sok helyen, habár a legdicsebb szónokok hirdetik is az igét, a templomok mégis ritkán telnek meg ájtatos hallgatókkal; nem vizsgálom most, hogy

a hívőket az élet gondjai tartják-e el az Ur házától, azt sem kérdem, hogy talán az Ur házában való lakozás gyönyörét nem érzi sok fásult emberi szív, szóval nem vizsgálom, csak egyszerűen constatálom, hogy mamár oly sokan kerülnek az igének hallását; bővebb indokolás nélkül állítom, hogy mint a kert művelés nélkül elveszti díszét, báját s a virágok helyét dudvák foglalják el, úgy az emberi szív is elkietlenül lassanként, elveszti a hitnek és reménynek éltető virágait, szeretetének igazi melege, mely áldás az életre, kívül, szeretetének fénye, mely egy világra veti sугárait, elhomályosul; önzés, sivár lemondás, hasznosság, érzékiesség üt fel tanyájukat a szívben s ezeknek nyomán áldás nem terem, erény nem virul; ezek ékeségünkre és békességünkre nem szolgálnak.

Ezen elszomorító tüneményekkel szemben tapasztaljuk, hogy a nép, sőt a műveltebb osztály is szokásból, tiszteletből vagy hálából s talán kíváncsiságból felkeresi a gyászos hajlékokat s elmegy a templomba is. Hát nem kellene-e csupán ezekért is hirdetni Istennek bűnbánatra, megalázódásra intó beszédét! Az igazság, azt mondják, kétélű fegyver, mely öl és elevenít, hirdessük hát az igét még a gyász szomorú óráiban is, a szív vétkeinek — az ó embernek — megöklésére, s az új embernek felkeltésére. Én tapasztaltam, önmagamon az ige hatalmát, éreztem a mint megrázott, éreztem, tapasztaltam, hogy megnyitott, — tudom, hogy egy szebb, okosabb életre irányította törekvésemet, de tudom, hogy így történt és történik ez ma is sokkal a koporsó mellett, mely különben némán is sokat beszél: sokra tanít.

Hirdessétek hát az igét még a koporsónál is!

Az igehirdetéssel legszorosabb, legtermészetesebb viszonyban áll az ima és ének.

Minden ember saját vallásos fogalmaival egyezőleg imádkozik. Habár a nyomorult emberi természet bárhol is a földkerekségén s bármely népek között, előszámlálja is az imádságban a mindentudó Istennek minden ügyét, baját, gyötrelmeit és

szükségeit s kifejezi óhajait, vágyait és reményeit, az mégis igaz marad, hogy másképp imádkozik egy bouddhista mint egy mohamedán, másképp a zsidó és ismét másképp a keresztyén. Sőt a keresztyén-ség számos árnyalatai is az ő sajátos tanrend-szerökhöz képest nagyon különböznek egymástól imádságaikra, imádkozási modorukra nézve. A román. katolikus s a görög szertartású keresztyének mint a szentek s Szűz-Mária buzgó tisztelői ezek segítése és pártfogásához folyamodnak, hogy Istenhez intézett imájuk annál bizonyosabban meghallgattassék. Mi, kik Istent lélekben és igazságban kívánjuk imádni, mi hozzá, egyenesen jósága trónjához emeljük szívünket, lelkünket; imádságunk nem szorul közvetítő szentekre, mert azt hisszük, a ki mindenütt jelen van, bárhol is meghallja, megérti szívünk fohászait, háláját és dicsőítését; nincs szükségünk közvetítő szentek pártfogására, mert azt hisszük, hogy az, a kihez mi imádkozunk, végtelenül jó, igaz és erős. Egy szóval az igehirdetés-sel, annak szellemével szoros benső viszonyban áll az imádság s azért legtöbbször annak társaságában jelenik meg, vagy azért, hogy szívünket az ige hallgatására megszentelje, méltóvá tegye, vagy azért, hogy az ige hatalma által a szívben felgyult érzelmeket és vágyakat tetté érlelje; de az ima, mint az Isten tiszteletének igen magasztos formája és módja önállóan is szokásban van s a tiszta szív imája kedves áldozat az Ur előtt.

Az ének pedig nem más, mint imádság, azzal a különbséggel, hogy az énekekben a felmagasztosult emberi érzelmek a nyelv s a hangművészet szépségében, olykor bájában kívánnak nyilatkozni. Az énekekben tehát a vallásos érzelmek, a jó és igaz, az óhaj, a hála, a dicsőítés és magasztalás szép alakban, a szép összhagjában születnek meg s szállnak ég felé. Ezért nincs megindítóbb a szép éneknél. Luthernek kisebbitésére akarták mondani ellenei, hogy többeket meghódított szép éneke által a reformationnak, mint tanítása által, mi azt is jelességei közé számítjuk s példájával is állításunkat igazoljuk, hogy az ige és ima benső, szoros viszonyban vannak; igazolja állításunkat másfelől az ismert példabeszéd „qui bene canit, bis orat.“

Ige, ima és ének tehát a vallásos élet terén sok tekintetben összeforrt szép trias; ref. temetési szertartásainknak együtt is, de külön is méltó tényezői. — De a gyakorlatban annyi kinövés, annyi ferdeség tapasztalható mindeniknél külön-külön is, hogy én azt hiszem, hogy épen egyházunk s a vallásosság érdekében is cselekszem, ha e kinövése-

ket kiméletes kézzel, egyedül ügyszeretből, érintem s itt ott kézzel foghatólag körül is irom az azokból származó káros következtésekkel együtt. Azonban e tárgynál mulatva, szólni fogok általában a temetéseinknél előforduló vizsátságokról, sőt vallásos elveinkkel egyenesen ellenkező, azokat sértő nem keresztyén eredetű költséges pompákról, s végre bátorságot veszek annak elmondására, hogy én micsoda reformokat óhajtanék életbe léptetni temetési szertartásainknál, hogy ezek vallásos elveinknek, a jó ízlésnek megfelelők, építők legyenek s az egészséget veszélyeztető szokások megszüntessenek.

Joó István.

(Folyt. köv.)

A magyarországi ref. egyház egyetemes konventjéből intézett feliratok.

IV.

A katonák lelki gondozása ügyében.

Nagyméltóságú honvédelmi Miniszter Ur!

A katonák lelki gondozásának ügye, az államhatalomnak fontos feladatát tartozik képezni.

A jó katonának ugyanis testileg és lelkileg edzettnek kell lenni; ennél fogva nemcsak a fegyvergyakorlatokban való kiképzetés és ügyességszerzés a főczél, hanem a vallásos érzületnek kifejtése és épségben tartása s annak alapján a szív nemesítés, az akaratnak helyes irányban szoktatása, az is mind éber figyelemben tartandó és hűség-gondozást igényel; mindezt pedig a lelkipásztori nevelés és reáhatás adhatja meg és biztosíthatja.

A magyarországi ref. egyházkerületek már rég idő óta érzik, hogy a lelki gondozás terén az államhatalomnak, a mi hazai viszonyaink között többet kellene tenni; mert fájdalommal tapasztaljuk, hogy a lelki gondozás nagyon csekély mérvben kezeltetik, az illető lelkészek működése nincs kellőleg méltányolva, mulasztatlan kötelességének ismeri azért az egyetemes konvent, hogy e tekintetben figyelmeztető és kérő szavát felemelje, azt, a mi e téren tapasztalatának tárgya, feltárja, javítást kérjen és sürgessen.

Mindenek előtt föltüntetni azért, hogy a ref. egyház kebelébe tartozó katonák körül teljesítendő lelkészi szolgálatok ügye, miként áll hazánkban.

I. A dunamelléki ref. egyházkerület területén:

Állandó katonaság szállásol: Zomborban, Szabadkán, Ujvidéken, Péterváradon, Eszéken. Az állam részéről külön ref. lelkésztől nincs gondoskodva. Ujvidéken és Péterváradon a lelkészi szolgálatokat az ujvidéki lelkész teljesíti, de ezért semmi díjat nem kap, holott 1874-ig évi 40 frtja volt. — Eszéken 1876. óta a rétfalusi lelkész végzi a teendőket 48 frt évi díj mellett.

Pécsten egy évben egy-kétszer tábori lelkész jelenik meg; a temetési szolgálatokat a pécsi ágost. lelkész végzi.

Állandó katonaság van még: Nagy-Abonyban, Jászberényben, Czegléden, Gyöngyösön, Kecskeméten, Nagy-Kőrösön, Szolnokon, de rendszeres szolgálati igény nélkül; Szolnokon a tószegi anyaegyház lelkészének a szolgálati és fuvardíjt esetenként megtéríti az állam.

Pesten, Ó-Budán, Vácson; a két előbbi helyen az állam részéről külön lelkésztől van gondoskodva. Vácson a betegeknek és temetéseknél igénybe vétetik a váci lelkész működése; de azért nem díjaztatik. Buda-Pesten a tábori lelkész távollétében, a mi hónapokig tart, a helyi lelkészet szolgál díj nélkül.

Pécsváradon évenként egyik vagy másik tábori lelkész látogatja meg a katonaságot. Tolnán a faddi lelkész teljesíti díj nélkül a lelki gondozást.

II. Dunántuli egyházkerületben:

A révkomáromi lelkészi hivatal nagy mérvben igénybe van véve, mert:

- a) a súlyos raboknál évenként 52-szer,
- b) a könnyebb raboknál évenként 52-szer,
- c) a katonai kórházban évenként 12-szer kell vallásos erkölcsi tanítást tartania. Ezenkívül:

- a) a 3 sátoros ünnepen a katonaságnál,
- b) a katonai kórházban urvacsorát kiszolgáltatni. —

Egyes betegekhez (ha hivatik) el kell mennie s halálesetek alkalmával a temetést végeznie. A szolgálat ily mérvben 1879-ben kezdődött, a díjazást a szolgálati teherrel arányban kérjük megállapíttatni.

Léván a honvédek nagy számmal tartózkodnak, rendszeres lelkészi gondozás nem gyakoroltatik, a lelkész részére bizonyos tiszteletdíj meghatározása nagyon méltányos és illő volna.

Székes-Fehérváron katonaság állandóan szállásolván, a lelkészi szolgálat többször igénybe vétetik, de a lelkész részére díj nem fizetetik s így megtörténik, hogy a nagy távolság miatt a lelkésznek kocsit kellett volna fogadni, még anyagilag is terhelhetik. Mindenesetre tiszteletdíj állapítandó meg.

III. Tiszáninneni egyházkerületben:

Kassán, hol állandóan nagyszámú katonaság van, dacára az 1877. évben kibocsátott 10,473. számú kultuszminiszeri intézménynek, még eddigelé semmi díjazásban nem részesült a lelkész, hiába terjesztettek fel a szuperintendensi hivatal által az egyes esetek.

Miskolczon hasonlólag minden díjazás nélkül teljesíti a lelkészi kar a teendőket.

Ungváron a már 31 év óta ott működő lelkész ilyennemű szolgálataiért sohasem díjaztatott.

IV. Tiszántuli egyházkerületben:

Debelliácsán minden 3-ad évben szállásol katonaság; a lelkész tiszteletdíja megállapítandó.

Gyulán a honvédség két laktanyában: két zászlóaljkeret és egy lovas-osztály állandóan szállásol. A kórházban fekvő betegek látogatása, vagy ugyan onnan a meghaltak eltemetése nagy fáradsággal van összekötve. Egy kórházi beteg meglátogatásánál több mint egy negyed; egy temetésnél pedig csaknem $\frac{3}{4}$ mérföldet kell gyalogolni a lelkésznek, sok esetben minden díj nélkül.

Makón, midőn katonaság volt elhelyezve, a lelkészi szolgálatokat minden felmerült esetben a ref. egyház lelkészei díjtalanul teljesítették és miután egy katonai laktanya építették, a katonák lelki ellátása tekintetében is határozottan intézkedni kell.

Páncsován a lelkészi teendők szintén minden díj nélkül teljesítettnek az illető lelkész buzgalma következtében.

Szegeden szintén a lelkészi szolgálat t. i. a kórházi betegek látogatása, halottak temetése külön istenitisztelet tartása díj nélkül teljesítettik.

Aradon a várban elhalt katonák — a kis-sz.-miklósi katonai kórház is oda tétetvén — valamint a hadgyakorlatok alatt elhunyt honvédek is mindenkor ingyen temettetnek el; más lelkészi gondozás nem gyakoroltatik.

H.-Böszörményben, H.-Hadházon, H.-Szoboszlón, Szováton, Balmaz-Ujvároson, Karczagon midőn katonaság szállásolva van, a ref. vallásuk a közistenitiszteleten és az urvacsorálásban a gyülekezettel együtt vesznek részt, külön lelkészi gondozásban nem részesítettnek.

Munkácson ugy a közös hadseregbeli katonaság, mint a honvédség körül a lelkészi teendőket a helybeli lelkész végezi ingyen. A közös hadseregbeli katonák temetéséért bármennyi legyen is azok száma 10, mondd tíz frt adatik, de ez tiszteletdíjnak nem mondható, sőt nagyon lealázó a lelkészre, hogy szolgálatáért ily csekély díj van megállapítva. A honvédek temetését pedig hazafias kötelességből kell teljesítenie.

Nagy-Váradon mint az országos katonai kerületek egyik központján állandóan és tömegesen szállásoló katonaság közt körülbelül 200—250 hitsorsosunk él lelképásztori szolgálattal, több kevesebb számban folytonos templomozáson kívül tömegesen részesülvén szentvacsorában, évenként rendszeren 2 ízben, böjtnben és husvét vagy pünköst ünnep második napjain. Mely szolgálatokért eddig semmi jutalomban nem részesültek a lelképásztorok.

M.-Szigeten szintén minden tiszteletdíj nélkül teljesíti a lelkész a 33. honvédzászlóalj körül a lelkészi teendőket.

Szatmár-Németiben szintén igényeltetik a lelkészi szolgálat, de fizetés nincs rendszeresítve.

Nagy-Károlyban gyakran szállásol jelentékeny számban a katonaság, átvonulás még gyakrabban történik; a 44-ik honvéd zászlóalj törzskarának ott van állandó szállása s a lelképásztor ezek melletti szolgálatért nem hogy valami tiszteletdíjban részesítettnek, hanem megtörtént, hogy mikor a katonák meghalván, a lelkész által eltemettetett s a temetési fizetési költségvetés beküldetett, sértő és gúnyos megjegyzések mellett utasítottatott vissza.

Debreczenben szintén ingyen teljesítik a r. lelkészek a lelkészi gondozást. A temetési szolgálatok teljesítése még anyagi terheltetésökkel is jár, a mennyiben távollévén a várostól a katonai kórház, oda gyalog nem mehetnek, általuk fizetett bérkocsin teszik meg az utat s bárha már több évről fölterjesztetett az ilyennemű szolgálatokról a kimutatás — minden sürgetés dacára is — arra még csak egyszerű válasz sem adatott.

(Vege köv.)

Az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság véleménye, illetőleg tervezete a népiskolákban szükséges tankönyvek előállítására nézve.

(Folyt. s vége.)

A történelem tanítás célja, módszere, anyaga a tantervben elő van adva, a hazai történet tanítására az összefüggő és életrajzi módszer alkalmaztatik. Ebből kiindulva tehát a III-ik és IV-ik osztály számára kézikönyv ajánlatik életrajzokban, az V-ik osztály számára pedig összefüggő

modorban, a VI-ik osztály részére egyetemes kézikönyv nem szükséges, mert a C) tantervben e tantárgy egészen kimarad, a B) tantervben összesen öt életrajz vétetik fel, az egy osztálylyal foglalkozó egy tanító az A) tanterv szerint fogalmaztatás útján is feldolgoztathatja, a B) tanterv szerint működő tanító pedig a neki szükséges anyagra az olvasó könyvben is rátalál, hová néhány nevezetesebb egyetemes történelmi életrajz is be fog tételni. — Vezérkönyv a hazai és egyetemes történet tanításához felesleges, mert a bibliai történetek tanításához vezérkönyv adatván, a történet legyen egyházi vagy világi, tanítás szempontjából különbséget nem tesz.

A tantervben foglalt elvek és tárgybeosztás szerint készíttessék tehát a III. és IV. osztály számára kézikönyv életrajzokban. A könyv terjedelme 4—5 nyomott ív legyen. Az V-ik osztály számára ugyancsak a tantervben foglalt vezérelvek szerint készíttessék Magyarország összefüggő története, melynek végén a polgári jogok és kötelességek is összefoglaltassanak. Terjedelme 4—6 nyomott ív legyen.

VI. A természettudományi tárgyak természetrajzi ágára nézve a tanterv mindezen alapelveket és tárgybeosztást előadja, melyek szerint a növendék fokozatosan bővülő ismeretkörrel a természet három országában tájékozhatja magát. — Miután a természetrajzi tárgyak tanítása szemléltetés, leírás, összehasonlításra alapul, a természetrajzi tárgyak külön vidékeken különbözök; olvasó-, illetőleg kézikönyv szükségtelen, de mivel népiskoláinknak nagy része még hat osztályban egy tanító vezetése alatt áll, az egy tanító sok felől igénybe vett kevés ideje kívánatosá teszi, hogy nem emlézés, hanem egyedül csak az emlékezet támogatása céljából a C) tantervhez minden osztály számára készített olvasó-, illetőleg kézikönyv ajánltassék.

A tantervben körülírt elvek alapján, nem emlézési célból, hanem egyedül csak az emlékezet támogatása végett készíttessék tehát egy olvasó, illetőleg kézikönyv a C) tantervhez minden osztály számára, terjedelme 4 nyomott ív legyen, Készíttessék egy természetrajz-tanítási vezérkönyv az A) tantervhez alkalmazva, melynek végére a gazdasági és kereseti gyakorlatok tanításához utmutatás legyen csatolva. Terjedelme 10—12 nyomott ív lehet.

2. A természettudományi tárgyak természettani ágát illetve a tantervben kimutatott alapelvek mellett készíttessék a B) tantervhez kézikönyv 4 nyomott íven. Készíttessék egy természettani vezérkönyv az A) tantervben található természettani tárgyak módszeres feldolgozásával. — Terjedelme 8 nyomott ív legyen.

VII. Az énektanítás alapelve, célja, anyaga és anyagbeosztása az A) tantervben kifejtve lévén:

A tantervhez alkalmazott énektanítási vezérkönyv készíttessék, melynek terjedelme 10 nyomott ív legyen, vagy a meglévők közül a legjobb választassék ki.

VIII. A rajzolás tanítás fontossága, gyakorlati haszna s tanmenete az A) tantervben foglaltatván:

Ezen alapelvekhez képest készíttessék egy rajz tanítási vezérkönyv 10 nyomott ív terjedelemmel, vagy a meglévők közül a legjobb választassék ki.

IX. X. A testgyakorlat és munkatanítás egy vezérkönyvben foglalva 10 nyomott ív terjedelemben oly tárgy-

beosztással adassék elő, miként a tantervben meg van jelölve.

* * *

Eltekintve azon népiskolai kézi- és vezérkönyvektől, melyek jelenleg is használatban vannak, mivel a tanterv lényeges módosításokkal erősített meg, a hozzá szabott kézi- és vezérkönyveknek is ezen módosítások által követelt határok között a benne foglalt methodikai elvek szerint kell előállítatniok.

A népiskolai tankönyvek előállítása s a népiskolai oktatás egyöntetősége egyházkerületünkben úgy biztosíttatik, ha a főtiszteletű egyházkerület ide vonatkozó határozatát végrehajtja. Hogy a végrehajtás könnyebben eszközöltessék, a megerősített tantervhez szükségelt népiskolai tan és vezérkönyveket pályázat vagy megbízás útján óhajtjuk előállítatni, nem zárva ki az ideiglenesen használatban levő tankönyvek szerzőit sem a pályázatból. Azon tankönyvek előállításával pedig, melyek nyilvános pályázat folytán létre nem jöhetnek, oly szakférfiakat kívánunk megbízni, kikről meg vagyunk győződve, hogy tankönyvirodalmi munkásságukat a tanterv szellemében fogják értékesíteni.

Megjelöljük a szükséges tankönyv anyagát, alakját s hozzávetőleg terjedelmét; javaslatba hozzuk a pályázattal együtt járó írói tiszteletdíjat is. Nevezetesen a szerző kis nyolczadrétnben ritkított garmonddal nyomott olvasó- és kézikönyv ívéért az első kiadáskor ötezer példányig 25 o. é. frttal, ha a nyomtatás ezen felül eszközöltetik, minden ezertől a későbbi átnézett vagy javított kiadásoknál is 5 frttal díjaztassék. A vezérkönyvek szerzője pedig, mivel munkája a dolog természeténél fogva sokkal kevesebb példányban fogyhat el, mint a kézikönyv s kevesebb kiadást is szükségel, kétezer példányig nyomott ívenként 35 o. é. frttal jutalmaztassék. A most ideiglenesen használatban levő népiskolai tankönyvek vagy a szerzők, vagy egyes kiadók tulajdonai lévén, ha egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottságunk elnökségéhez a tulajdonosok által bírálat végett beküldetnek, az alkalmasoknak talált kézi- és vezérkönyvek szerzőtulajdonosainak a pályázatban kitett feltételek elfogadása ajánltatik; a kiadótulajdonosoktól pedig az egyházkerületre ruházandó tulajdonjog a főt. egyházkerület megbízottja s a kiadótulajdonosok közt létrejövendő magán egyezkedés tárgya.

Az így körvonalozott pályázati feltételek s tulajdonjogi megszerzés véleményezése mellett következő népiskolai kézi- és vezérkönyvek lennének előállítandók:

I. Vallástan a III. IV. V. VI. osztály számára kézikönyv. A III. IV. V. osztály tanítóinak pedig vallástanítási vezérkönyv.

II. A magyar nyelv tanítására nézve: az I. II. osztály tanítóinak a beszédértelem-gyakorlatok tanítására vezérkönyv. Az irvaolvasás tanításához az I. osztály számára ABC-e és elemi olvasókönyv s ehez vezérkönyv. A II., III., IV. osztály számára együtt egy-egy olvasó kézikönyv. A nyelvtani és fogalmazási tanítást minden osztályban tartalmazó vezérkönyv.

III. Mennyiségtani vagyis számtani és mértani vezérkönyv; számtani gyakorlókönyv a növendék kezébe az I., II., III., IV. osztálynak külön-külön, az V., VI. osztálynak együtt.

IV. Földrajzi vezérkönyv mind a 6 osztályt illetőleg egy darabban, kézikönyv a IV. osztálynak s az V., VI. osztálynak együtt.

V. Hazai történelemből kézikönyv a III. IV. osztálynak életrajzi, az V. osztálynak összefüggő alakban.

VI. Természetrizai olvasó, illetőleg kézikönyv és természetrajztanítási vezérkönyv, természettanból csak vezérkönyv.

VII. Énektanítási.

VIII. Rajztanítási.

IX. Testgyakorlati és munkatanítási vezérkönyv.

A megerősített tanterv tehát a tiszántuli ref. egyházkerület népiskoláiban 19 kézi- és 11 vezérkönyv előállítását teszi szükségessé.

Falusi levelek.

V.

Egy évvel ezelőtt elmondtam ugyan gondolataimat domesztikánkról,*) s ez ügyet a szerkesztőség akkor nyílt kérdésnek jelölte ki, felhívta rá a figyelmet, kérte a hozzászólást, — mind hiába; itt-ott jelent egy két kifejezett ohajtás, nézetváz minden részletesebb javaslat nélkül, pedig valamint az elvont igazság keresésében jobban segít bennünket a tárgyunkról való ellentétes eszmecsere: épen ugy gyakorlati téren is szükségünk van minden tervezett intézményünket jól meghányi vetni, pro et contra megvitatni, csak ugy győződhetünk meg a helyesebb felfogásokról és nézetekről. Azóta sokat gondolkoztam ismét e tárgy felett, de helyesebb elvi meggyőződésre nem jutottam; egyszerűen hivatkozhatnám tehát az ott elmondottakra, s felhívhatnám a konventi bizottság figyelmét — ha ugyan érdemes volna — reá, de a kivitelre nézve módosult meggyőződésem, s épen ez indít arra, hogy bővebben részletezzem most egyéni véleményemet.

Előzetesen megjegyeztetni kívánom, hogy egész tervezetem s adataim csak is a tiszántuli egyházkerületre vonatkoznak, mivel nem rendelkezem egyetemes, magyar ref. egyházunk teljes statisztikai kimutatásával, nem terjeszkedhettem ki azokra is, de nem is szükséges, mert munkám így szabatosabb lehet, azonban elv és kiviteli módozat könnyen alkalmazható az egész magyar ref. egyház egyetemére.

Meggyőződésem szerint mi most részletes domesztikával vagyis csak se gélyező rendeltetésű közpénztárral czélt nem érünk, nekünk már halaszthatatlanul oly egyetemes anyagi szervezkedésre van szükségünk, mely a jelenleg mutatkozó mindennemű hiányok fedezésének módját felölelje, és pedig ugy, hogy egyszersmind maradandó biztos alkotású legyen. Ez nagy, igen nagy áldozat nélkül létre nem jöhet, de még ma sem kivihetetlen és követeli tőlünk létünk, egyházunk, hazánk, multunk és jövőnk. Azért azon meggyőződés, hogy szentebb és üdvösebb célra nem áldozhatunk, tétesse meg velünk minden kételkedés nélkül.

A domesztika három tért ölelne fel, három irányban adna anyagi támogatást:

1-ső osztály lenne a *fizetési pénztár*, melyből minden lelkész és minden tanító három hónaponként utólagosan kapná meghatározott fizetését.

*) Lásd a „Prot. Hetilap“ 1879. évi folyama 4. és 5. számait.

2-ik osztály a *segélypénztár*, mely egyfelől a teljesen vagyontalan kisdud egyházak építkezését, az elemi csapásokkal, szerencsétlenségekkel látogatott egyházakat, belhivatalnokokat anyagi segélyezésben részesitené, másfelől a belmissió anyagi, szellemi szükségeinek fedezésére szolgálna.

3-ik osztály az *egyetemes lelkészi gyámipénztár*, mely az elagott s a hivatal folytatására már képtelen lelkészeket, az elhalt lelkészek özvegyeit, árváit gyámolitaná.

Mint külön álló intézményt, de eredménye által mégis a domesztikához tartozót, mindenesetre óhajtandónak tartom a kölcsönös tűzbiztosítás létrehozatalát, mely évenként igen szép jövedelmet biztosítana ref. egyházunknak.

Legelsőbbben is a *fizetési pénztárra* vonatkozólag a lelkészi állomásokat öt, a tanítói állomásokat négy osztályba soroznók, még pedig miután tudjuk, hogy a lelkészi munkát, fáradságot a népesség aránya különféleképen veszi igénybe, a beosztást népesség szerint eszközölném, első osztályban lennének a 4 ezer lelken felül levő népességű egyházak; 2-ik osztályban 4 ezertől 2 ezerig; 3-ik osztályban 2 ezertől ezerig; 4-ik osztályban ezertől ötszázig; 5-ik osztályban az 500 léleknél is kevesebbél bíró egyházak; ez osztályzat szerinti fizetések 1400, 1200, 1000, 800 és 600 frt lennének. A tanítói állomásokat már inkább város és falu szerint kellene rendezni, mert amott az életmód és igények nehezebbek, míg emitt egyszerűbben kevesebbél is tisztességesen lehet kijönni s a négy osztályban lenne 600, 500, 400, 300*) frt.

Már most vegyük fel egyházkerületünket s a fentebbi osztályzat szerint lenne első osztályú 52 lelkészi állomás; 2-ik osztályú 51; 3-ik osztályú 101; 4-ik osztályú 150; s 5-ik osztályban 211, összesen 574. — Ezek fizetésére kell 487,600 frt. A tanítói állomások közül 1-ső osztályú lenne 291; 2-ik osztályú lenne 200; 3-ik osztályú 351; 4-ik osztályú 211, összesen 1063, ezek fizetésére kell 479,800 frt, összesen a két czélra évenként 968,400 frt, de vegyük kerek számmal egy milliónak. Hogy ha nem épen ilyen kerek összeget is, dem sokkal kevesebbet ad ki egyházkerületünk e két tétel u. m. lelkészek és tanítók fizetése czim alatt, csak hogy nem a fentebb javasolt 5 és 4 osztály szerint rendezett módon, hanem van nekünk ma 150 frtostól 4000 frtig terjedő lelkészi állomásunk s 100 frttól 1000 frtig terjedő tanítóságunk s ezen aránytalanság veszélyezteteti épen szegényebb egyházaink jövőjét. vagyis ez aránytalanság elosztatásával, az egyenlő teher osztás, teher vállalás által menthetnők meg a kicsinyeket végenyeszettől, egyházainkat iskoláinkat az elpusztulástól.

Kérdés tehát honnan és hogyan állítanók ki évenként az egy millió forintot? Ebből képvisel 180,000 frtot azon földbirtokok jövedelme, melyek a belhivatalnokok kezében vannak, 820,000 frtot pedig egyházi adó czímen ki kellene

*) Nem valami gazdag díjazás van biz e tervben felvéve, sőt a most egy évinél is lejjebb szállítottam azt, mert azóta is sokat tapasztaltam arra nézve, hogy mi a lehetőség; a református papság és tanítóság nem is vagyonszerzési mód, hanem szerényen díjazva munkálkodási tér s mindenesetre népünk szegényedését tekintve, elégnek kell azt vennünk, hiszen az ország sem birt törvényileg nagyobb tanítói fizetési minimumot állítani fel 300 frtnál. Minálunk természetesen a javasolt fizetési összegén kívül van tisztességes lakás, kert és stola-jövedelem, a mi népesebb egyházakban tetemes mennyiségre felmegy.

vetni s minden egyházra annyi forint esnék, a hány lélek van benne s azon összeget aztán természetesen minden egyháznak joga és kötelessége lenne *birtok-aránylag* saját belkörü intézkedésével vetni ki az egyes egyháztagokra, irányadó lévén e tekintetben az eddigi fizetési arány is. S ezen adó az egyházi pénztárnok által beszedve, évnegyedenként előlegesen küldetnék a közpénztárba. Ezzel egyzersmind el lenne törölve minden a jelenleg meglévő, az egyházi behivatalnokokat illető termény-, pénz- és szolgáltatmánybeli fizetés a stólán kívül. A földbirtok minden egyházban megbecsültetnék, hogy mennyi átlagos évi jövedelem alapját képezi s az pótolatnék ki aztán a közpénztárból az osztályzat szerinti összegre, a hol földbirtok nincs, ott az egész fizetést azon pénztár fedezné.

Nagyon tudom, hogy a mily aránytalanságot látunk a mai egyházi teherviselésben, ép oly zúgolódással fogadnák, ha nem minden, de legtöbb nagy népességű egyházaink ezen indítványozott teherosztási arányt. De mit tegyünk? ha igazságosak, méltányosak akarunk lenni testvéreink, hitrokainak iránt, ha támogatni akarjuk a szegényt, felemelni a roskadozót, ha meg akarjuk menteni egyházunknak, nemzetünknek azon kised egyházainkat, melyek az önfentartás tovább nem birt terhe alatt omlanak össze: más utat, más módot nem tudok ajánlani, szentebb kötelességteljesítés nem várakozik ránk, mint ezt zsinatilag elfogadni. Akárhány kisebb népességű egyházunk van, melyben a hivek polgári adóját felülmulja az egyházi adó, egy 30—40 hold földdel bíró gazda 50 frt értékű egyházi fizetményekre van évenként kötelezve. Szerintem ez bámulatos áldozattétel, egyházhozi hűség, éppen a mai időben kell csodálkozással látnunk az ilyeneket, éppen azért mentsük fel már őket, ez elodázhatatlan kötelességünk. E tervezet szerinti teher nem megbirhatatlan, csak az önzést vetkezzük le, szeressük egymást nemcsak szóval, hanem tettel és áldozattal is; osztozunk egyenlően az erőhöz képest a viselendő terhen, akarat, erős akarat és buzgóság, egyházunk, vallásunk szeretete vezessen bennünket — keresztül vihetjük. S—s.

Az gymnáziumi új tanterv ügyében.

Mikor e lap f. évi két első számában a tiszántuli ref. közép iskolai tanáregyesület központi bizottságának a miniszteri új tantervre vonatkozó véleményét, megbízásomhoz képest közlöttem: azt hiszem, eléggé feltüntetém, hogy egyesületünknek e fontos tárgyban nyilatkozni nemcsak hivatásából önként folyó, hanem mult évi közgyűlése által már el is rendelt hivatalos kötelessége. Ugyan akkor felemlítettem az okokat, melyek miatt a tervezett rendkívüli gyűlés összehívása egyelőre elhalasztatott s bátor voltam felszólítani bizottságunk vidéki tagjait s általában tanári testületeinket, hogy a központi bizottság véleményét a miniszteri tantervvel összehasonlítani s becses észrevételeiket mind a kettőre nézve megtenni sziveskedjenek.

Nagy örömmre szolgál, hogy felszólításom nem maradt eredménytelenül. *Bokor József* tisztelt tagtársunk e lap szerkesztőjéhez intézett leveleiben tüzetesen s valóban figyelemreméltó élénkséggel nyilatkozott. — Felfogása, mint maga is mindjárt 1-ső levelében megjegyzi, egészen eltér ugyan a központi bizottság véleményétől; de ez nem akadályozhat

bennünket abban, hogy felszólalását kellő méltánnyal fogadjuk. „A közműveltségre szorosan tartozó gymnáziumi tanterv megállapításakor nem volna-e helye a kifogás meghallgatásának?” Hiszen a központi bizottság, véleménye közzététele által, éppen eszmecserére akart alkalmat szolgáltatni s felszólításom egyenesen arra czélozott, hogy ismertessük meg egymással nézeteinket s készítsük elő a tanácskozás útját a különböző vélemények tisztázása által.

Természetes, hogy a központi bizottság javaslata, mint általában minden emberi mű, lehet hibás, lehet egyoldalú; lehet, hogy egyes iskoláink helyi viszonyait nem veszi eléggé tekintetbe; s lehet, hogy tán túlságba is viszi ragaszkodását a miniszteri tantervhez. Éppen azért igen helyesen tette tisztelt tagtársunk, hogy közölte eltérő véleményét s „belátva, hogy oly dissonantiák megoldására, sőt csak felvételére, minő a központi bizottság véleménye s az általa részletezett érvek közt van, egy-egy testület ritkán, a sajtó pedig mindenkor alkalmas,“ nézeteit a fenforgó tárgy felől éppen e lap útján mondta el, melyet egyesületünk mindjárt kezdetben hivatalos közlönyéül választott s mely a tovább is folytatandó tárgyalagos eszmecserére szívélyesen tért nyit.

Most már egyesületünk tagjai előtt két vélemény áll. Abban egyezik mind a kettő, hogy a miniszteri tantervet elfogadni mi protestánsok kötelezve nem vagyunk ugyan: de nem lehet szándékunk „protestantizmusunkat annyira vinni, hogy a jót, kivált ha jobbat alkotni mi sem tudunk, el ne fogadjuk csupán azért, mert a minisztertől jött.“ Azt kellene tehát első sorban tudnunk, jó-e a miniszteri tanterv?

Mindnyájan tudjuk, hogy e kérdés eldöntése felette nehéz. Bármely tantervnek helyes voltát legbiztosabban csak az eredmény mutatja meg. — Az eredmény bevéására pedig évek kellene. — Elméletileg minden tanrendszer, minden tanterv ellen nagyon sokféle kifogást lehet tenni. Ebből következik, hogy a fentebbi kérdésre adott felelet eltérő voltán megütközni nincs semmi okunk. A központi bizottság azt állítja, hogy a miniszteri új tantervben sok jó, sok elfogadható van; B. J. tagtársunk azt vitatja, hogy ugy a központi bizottság véleménye, mint a miniszter új tanterve alapján el van hibázva s egyáltalában nem fogadható el kiindulási alapul sem.

Nem érzem magamat hivatva, sem egyik sem másik vélemény mellett vagy ellen nyilatkozni: de egyesületünk iránti kötelességemnek tartom a helyzet tisztázása tekintetéből, egyet-mást az ügy érdekében megjegyezni.

B. J. tagtársunk éles elmével s gyakorlott tollal fejezeti és ostromolja ugyan a miniszteri tantervet s az ehez alkalmazkodni kívánó javaslatot, de nem nyújt kellő tájékozást arra nézve: minő tantárgybeosztást óhajtana ő gymnáziumainkba behozatni? Nem helyesli ugyan, hogy a nyelvek tanítására az összes heti tanóráknak majdnem fele felhasználatik s hogy a tanítás módszere felcseréltetik; de nem ad feleletet arra az önként elénk toluó kérdésre: vajjon tanácsos volna-e nekünk magyaroknak, éppen magyar protestánsoknak, letérni arról a tapasztalás folytán legbiztosabbnak tartható utról, mely Heliáson s Rómán keresztül vezet bennünket hazai művelődésünk emelésére czélzó törekvésünkben s melyen a többi művelt népek eddig haladtak és jelenleg is haladni jónak látják? A módszerre vonatkozólag pedig nem veszi tekintetbe, hogy több isko-

lánkban már most is az olvasmányokból kiinduló *inductiv* módszer szerint tanítanak s hogy annak általános behozatala nem járna oly sok nehézséggel. Egyébiránt e módszer helyességét ő maga is elismeri és hangsúlyozza, csak hogy mostani körülményeink közt nem tartja alkalmazhatónak. De itt is önként előáll a kérdés: szabad-e egy helyesnek elismert módszert öntudatosan mellőzni csupán azért, mert alkalmazása nehézségekkel találkozhatik? A természetnara vonatkozólag mi is megtettük kifogásunkat; ő még tovább megy; kimutatja, hogy az összes reáliákra vonatkozólag úgy tűnik fel a miniszteri tanterv, mint egy ékesen formált pyramis, melynek azonban alapja ingatag, dereka jó részben a levegőben függ s tulajdonképen betetőzve nincs; de nem ad tanácsot arra nézve: mit kellene még a mi ajánlatba hozott módosításunkon kívül tennünk, hogy a pyramis alapzatát lehetőleg megerősítsük? Végszávaiból — azon kívül, hogy az embertan felvételét (én szerintem igen helyesen) indítványba hozza — legfeljebb azt olvashatjuk ki, hogy az egész pyramidalis alkotmányra oda se nézzünk. — Legvégül hathatósan felhív ugyan bennünket, hogy a miniszter kedvéért ne legyünk mássá, hanem „*maradjunk meg a saját eszünkön járó protestánsoknak*”; de nem helyez kellő súlyt arra, hogy épen saját eszünk s a mi protestáns tanügyünk fejlődésének története utal, buzdít és int bennünket, hogy a reáliák mellett a humaniorákra kellő súlyt fektetni igyekezzünk s hogy a miniszteri új tanterv a nyelvi oktatást illetőleg voltaképen a mi eddigi tanterveink új kiadásának tekinthető. — Lehet, hogy ha a részletekbe, pl. az egyes tantárgyaknak tanórák szerint felosztásába is bebocsátkozott volna: másként tünnék föl előttünk felszólalása, de így habár egyébként igen érdekesnek s valóban szellemesnek tartjuk, csak azt látjuk belőle, hogy a *központi bizottság véleményét s az ez által ajánlatba hozott tantervet nem helyesli*.

Mi lesz tehát a további teendő? Ha többi tagtársaink hallgatnak: a központi bizottság nem tudhatja. — Nem tehető fel s a tantervjavaslat készítői nem is kecsegtették magokat s egymást oly reménnyel, hogy a közrebocsátott munkálatot egyesületünk minden tagja kifogástalannak fogja találni; sőt csaknem bizonyosnak látszik, hogy egyik másik tétele ellen vidéki kisebb iskoláink tanárkarai többféle ellenvetést tehetnek. Pl. hogy többet ne említsek, a földrajznak a természetrajzzal együtt tanítása, s a rajzoló geometria kezelése aligha nagy nehézségekbe nem ütközik. Ezekre próbáltam czélozni azzal a Molnár Aladár munkálatából vett idézettel, mely másra is vonatkozik ugyan, de a tanterv készítésnél is figyelembe tartandó. — Nem hiszszük ugyan, hogy tanterv tekintetében hazai összes gymnasiumainkban teljes összhangzat jöhessen létre, s javaslatunk is több pontban eltér az állami újabb tantervtől; de nem tarthatjuk feladatunknak az eddigi választó falat készakarva emelni; azt meg épen óhajtanónak tartjuk, hogy legalább egy egyházkerület iskoláiban legalább a tananyag beosztására nézve egyöntetűség jöjjön létre.

Egyházi főhatóságaink kebelében már megindult az élénk mozgalom középiskolai tanügyünk korszerű rendezése ügyében; de épen a tekintélyes egyházi testületek tanácskozásai mutatják, hogy az új tanterv megállapítása egyike lesz a legfontosabb és legnehezebb feladatoknak. Egyesü-

letünkől méltán megvárhatja a közvélemény, hogy legalább egyházkerületünk gyűlése előtt valami indítvánnyal lépjen fel. Ideje tehát, hogy gondolkozzunk, s gondolkozásunk eredményét közöljük egyik a másikkal akár a sajtó, akár bizalmas levelezés útján. Gyűlést összehívni alig lenne czélszerű addig, míg a kellő előkészületeket meg nem tettük, s míg vidéki kartársaink ide vonatkozó kérdéseinkre választ nem adnak.

Bátor vagyok azért ismételve is felhívni egyesületi tisztelt tagtársainkat: sziveskedjenek a központi bizottság tantervjavaslatára becses észrevételeiket megtenni s egyszerűen arra nézve is nyilatkozni: kívánják-e rendkívüli gyűlés összehívását? vagy talán belenyugosznak abba, hogy a központi bizottság a beérkező nyilatkozatokhoz képest állítsa össze az egyesület véleményét? vagy a mi az eddigi hallgatásból még leginkább következtethető, azt tartják talán czélszerűbbnek, hogy halaszszuk az egész ügyet a rendes évi közgyűlésre? Csak hogy ez utóbbi esetben elkészünk a nyilatkozattal, mert egyházkerületünk tanügyi bizottsága az áprilisi közgyűlést megelőzőleg már tanácskozik s a közgyűlés meg is állapítja az új tantervet. — Szóval a válaszokat várjuk. — E válaszok fognak aztán tájékozni bennünket a további teendőkre nézve.

Gergely Károly,
tanáregyesületi jegyző.

A d a k o z á s.

I. A n.-szalontai egyházmegyében az 1879. decz. 6-iki árvíz által károsult egyházak részére részint az egyházmegyéből a tiszántuli egyházkerületi pénztárnoki hivatal útján, részint saját egyházmegyénkből hivatalomhoz ezen segélyadományok küldettek:

1. A debreczeni egyházmegyéből két ízben 90 frt 60 kr; 2. a „Prot. Hetilap” 6 frt; 3. a békés-bánáti egyházmegye — mint már e lapokban közölve volt — 462 frt 77 kr; 4. alsó-szabolcsi és hajdumegyei egyházmegye 108 frt 81 kr; 5. heves- és nagykunsági egyházmegyéből: T.-Szöllős, T.-Kürt, Madaras, Kisujszállás és Karczag 147 frt 53 kr; 6. a nagy-szalontai egyházmegyéből: Szakál 11 frt 50 kr, melyből 5 frt 50 kr. a komádi árvíz-károsultaknak jeleltett ki, Zsadány 47 frt 53 kr, M.-Gyán 22 frt, Tárkány 11 frt 13 kr, B.-Ujlak 5 frt, Tenke 40 frt, N.-Harsány 16 frt 57 kr, Fenes 15 frt, Ugra 33 frt 52 kr, Szemlak 20 frt, Sonkolyos 12 frt, N.-Szalonta 50 frt, B.-Böszörmény 60 frt. Összesen 344 frt 25 kr. Főösszeg 1159 frt 96 kr. Megjegyzendő, hogy egyházmegyénkből több — a szerencsétlenség színhelyéhez közelebb eső — egyházközségek, a veszély után tüstént tetemes élrelmezési czikkal siettek a kárvallottak segélyezésére.

A befolyt 1159 frt 96 krból eljuttattam eddig: a bélzeréni egyháznak 394 frtot, a lelkésznek 234 frt 83 kr a tanítóknak 165 frt 96 krt; a nagy-zeréni egyháznak 179 frtot; a f.-gyarmati egyháznak 179 frtot; komádi károsultaknak 5 frt 50 krt, összesen 1158 frt 29 krt; még készletben van 1 frt 67 kr.

A megosztás, a segedelmet nyújtó megyék megjelölése szerint történik, vagy hol ilyen megjelölés nincs, a szenvedett kárhoz arányosítva.

Fogadják legmélyebb hálás köszönetemet minden adományozók; fogadják mindazok, kik a gyűjtés körül fáradozni kegyeskedtek; fogadja hálám s halálját a szegény szerencsétleneknek főtiszt. Révész Bálint ur ő nagysága, ki sietett felhívni részvételre s könyörületre, a pusztulás romjaiból segélyért kiáltók szava meghallására s egyes hitsorsosainkali meghallatására — az e kerületbeli nt. esprest urakat.

A csapásos évek sokak; de a könyörülő kezek tudnak ezek közepette is áldást hinteni. Kiáltó bizonyosága annak e kimutatás, mely reményem, hiszem — s esdőleg kérem is — hogy nem leend utolsó.

Buzgóan ajánlom a nagy romlást szenvedett egyházakat s behivatalnokokat továbbra is a mélyen tisztelt közönség résztvevő nagybecsű figyelmébe.

Komádi, 1880. febr. 16.

Nagy Sámuel, esperes.

II. *Néhai Nyíri Péter* esperes emlékére Nagytiszteletű Pap Károly biharpüspöki ref. lelkész és esperes ur 3 frt, Nt. Nagy Dániel esperes ur 2 frt.

III. A török-szentmiklósi ref. egyház részéről t. Gyikó Ferencz lelkész ur küldött: a szegedi, miskolci, fekete-gyarmati, bélzerendi egyházaknak 5—5 frtot, a nagyzerendi egyháznak 10 frtot, a nagyszerendi lelkésznek 6 frtot, a nagyzerendi tanítónak 4 frtot, összesen 40 frtot. Ezen 40 frtot valamint az eddig hozzám beküldött segélyösszegeket a vétel után azonnal Föt. és Nagyságos Révész Bálint püspök urhoz beszovalgáltattam. A Nyíri Péter emlékére gyűlt összegeket pedig a debreczeni takarékpénztárba helyeztem el.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

ári gyűlések. A tiszántuli ref. egyházkerület tavaszi közgyűlése ~~april~~ hó 12-én fogja kezdetét venni. Ezen gyűlésnek a felelősséget peres ügyeken kívül több igen fontos tárgya leend. Nevezetesen: *borrendje a következő:*

1. A múlt évben lefolyt egyetemes konvent jegyzőkönyvében foglalt felhívások folytán a központi énekügyi bizottságba egyházkerületi tagok választása; a köznevelés és közoktatás szervezetére vonatkozó s általánosságban a konvent által elfogadott javaslat felett határozott nyilatkozat, miután az a ~~toló~~ év őszén életbe léptetett ki szándékoltatik; a vasárnap megszentelése tárgyában czélszerű eszközök és módok megállapítása.

2. Szintén a múlt évben tartott egyetemes tanügyi bizottság jegyzőkönyve alapján: a nevezett bizottság szervezetének s működési körének meghatározási kérdése, rendes tagok választása, az érettségi vizsgálat szabályzatának tervezete, középiskolai rendtartásra vonatkozó javaslat; közreptanodai tanárok miként képzésének kérdése; gymnasiumaink 8 vagy 9 osztályuk legyenek-e? a megküldött tantervek véleményezése.

3. Az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottságnak már régebben beadott, de tárgyalás alá nem vehetett több rendbeli javaslata; a népiskolai kézikönyvek miként előállítására, az iskolaszékek és az egyházmegyei tanügyi bizottságok miként szervezése; iskolai és népkönyvtárak tárgyában. ~~Boldog~~ emlékezettü Nyíri Péter elnök helyébe más elnök választás.

4. A vidéki gymnasiumok rendezésének kérdése; a m.-szigeti lyceum ügye, egyházkerületi felügyelő küldöttség választása.

5. A debreczeni főiskolánál ~~boldog~~ emlékezettü Tóth Mihály tanár halála által megüresedett tanszék betöltése; rajztanári állomás ügye, a tanítóképzésben tanterv megállapítása a rajz, zene, szép- és üteny-írás és a vallástani-tásra nézve; igazgató tanári jelentések, több folyó ügyek.

6. A magyar ref. segélyegylet választmányának javaslata alapján segélyosztás, ~~a melyért a kérvények~~ ~~april~~ hó első napjáig beküldendők.

7. Több rendbeli miniszteri leiratok, s az államkormány részére ingyen teljesített lelkészi szolgálatok kérdése.

A közgyűlést megelőzők april. 9-én és 10-én tartandó lelkész-képességi vizsgálatok, melyekre az illető bizonyítványokkal ellátva ~~april~~ 8-án kell a püspöki hivatalnál jelentkezni. A második vizsgára jelentkezők tartoznak egyházi beszédet készíteni 1 Kor. 2, 6—8 alapján: Bölcseséget szólunk az érettek között. De nem e világ bölcseségét se nem e világ fejedelmeit, kik eltöröltetnek; hanem szóljuk titokképen Isten bölcsességét, az elrejtettet, melyet sok idők előtt elrendelt az Isten a mi dicsőségünkre, melyet e világ fejedelmei közül senki sem ismert, mert ha ismerték volna a dicsőség urát, nem feszítették volna meg. Káté magyarázatot a heidelbergi káté 72—74 kérdéseiről, melyek a keresztségről mint sacramentomról tárgyalnak.

Az első lelkész-képességi vizsgára jelentkezőknek pedig emlékekbe hozatik, hogy a szentírás-magyarázatból a következő szentírási művekre készüljenek; nevezetesen az ó-szövetségből 72—77 zsoltárokra és Mikeás profétia-jára; az új-szövetségből: Jakab és Péter apostolok leveleire.

April 11-én délután a ref. segélyegylet választmányja fogja ülését tartani.

A tiszántuli ref. középiskolai tanáregyesület évkönyve 1879/80. évről megjelent. Szerkesztette Gergely Károly egyesületi jegyző. Második évfolyam. Nyomatott Debreczenben a város könyvnyomdájában. Az évkönyvnek tartalma: I. Az egyesületi tagok névsora (van 3 tiszteletbeli, 18 alapító, 43 pártoló, 96 rendes, összesen 160 tagja). II. A közgyűlés jegyzőkönyve. III. Elnöki megnyitó beszéd. Szegedi Sándortól. IV. Jelentés az egyesület állapotáról. Gergely Károlytól. V. Pénztárnoki jelentés. Oszterlamm Ernőtől. VI. A nyelv-érzék élesztése és ez által a nyelv épségének fentartása. Imre Sándortól. VII. Adatok a hód-mező-vásárhelyi reform. főgymnasium multjához. Futó Mihálytól. VIII. Javaslat a ref. gymnasiumi vallástani ügyében. Melléklet a jegyzőkönyv 14. számához. IX. Javaslat a ref. gymn. „Értesítő” egyöntetű kiállítás tárgyában. Futó Mihálytól. X. A református tanügy, különösen a debreczeni főiskola legrégebb történetéből. Géresi Kálmántól. XI. Statisztikai adatok a tiszántuli reform. egyházkerületbeli középiskolákról a beküldött értesítések alapján összeállítva. Gergely Károlytól. XII. Mit csináltak száztiz évvel ezelőtt? Békési Gyulától. — A 176. lapnyi gazdag tartalmú mű G. K. egyesületi jegyzőnél 1 forintért kapható, bolti ára magasabb leend.

Lapunk jelen számával melléklet gyanánt jő „Vallásos iratok magyar nyelven” című könyvjegyzék.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**

KÖNIG RUDOLF lelkésznél

Budapesten, (Váci-ut. 76. sz. a.) kaphatók:

BIBLIAI KÉZIKÖNYV,

kalauzul a szentírás tanulmányozásához. Irta **Dr. Angus József.** — Lelkészek és theológiát tanulók számára. Magyar fordításban 46 iv. Angol vászonkötésben 3 frt 80 kr.

Krisztus és az Irás.

Irta **Dr. Saphir Adolf.** Angolból fordította Győri Vilmos. 1879. Angol vászonkötésben 60 kr.

FRIGYES KATONA.

Elbeszélés a reformáció történetéből. 1880. Vászomban kötve 60 kr.

Minden küldemény utánvét mellett bérmentve küldetik Budapestről.